

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi yrittäjän eläkelain ja Eläketurvakeskuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Diaarinumero: VN/39063/2026

Finanssiala esittää huomioita ja muutoksia yrittäjän eläkelain muutosluonnokseen

Finanssiala ry (FA) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi, jolla muutettaisiin erityisesti yrittäjän eläkelain (YEL) työtulon määräytymistä koskevaa sääntelyä.

Esityksessä ehdotetaan, että yrittäjällä olisi jatkossa mahdollisuus valita työtulonsa perusteeksi joko nykyinen eläkelaitoksen tekemä kokonaisarvio tai yrittäjän viimeksi päätyneessä verotuksessa todettu yrittäjätoiminnan veronalainen ansiotulo. Yrittäjän työtulon tulisi kuitenkin siirtymäajan jälkeen olla eläkelaitoksen kokonaisarvioon perustuvassa työtulossa vähintään 50 prosenttia yrittäjän veronalaisista ansiotuloista. Lisäksi yrittäjän eläkelaista ehdotetaan kumottavaksi aloittavan yrittäjän alennusta koskeva säännös. Lakimuutokset tulisivat pääosin voimaan 1.1.2028.

Kommentit nykytilaan ja sen arviointiin

Nykytilan arvioinnissa on tuotu esiin, että nykymenettelyt (työtulon vahvistaminen, muuttaminen ja joustojen käytön prosessit) on koettu yrittäjien keskuudessa hitaina ja hallinnollisesti raskaina (s. 17, 20). FA toteaa, että ehdotetut muutokset eivät varsinaisesti yksinkertaista tai nopeuta menettelyjä. Sen sijaan järjestelmästä tulee entistä monimutkaisempi. Tältä osin uudistus voi osoittautua yrittäjille pettymykseksi.

Kommentit ehdotuksista ja niiden vaikutuksista

Hallituksen esitysluonnoksen ehdotukset yrittäjän eläkelain muutoksiksi ovat tavoitteiltaan oikeansuuntaisia. Nyt tavoiteltu joustavuus yrittäjän eläkevakuuttamisessa voi vahvistaa yrittäjien luottamusta järjestelmään sekä lisätä yrittäjän omaa vastuuta eläkevakuuttamisestaan. Toisaalta ehdotus on sisällöltään monimutkainen ja vaatii myös yrittäjältä omaa aktiivisuutta. Lisäksi ehdotus tarkoittaa käytännössä useille yrittäjille eläkemaksujen huojentamista mikä peittää alleen sen, että yrittäjien eläke- ja muu sosiaaliturva heikkenee uudistuksen myötä.

Myönteistä on, että yrittäjä voisi jatkossa halutessaan perustaa työtulonsa yrittäjätoimintansa veronalaisiin ansiotuloihin, vaikkakin verotustiedot ovat melko vanhoja. FA huomauttaa, että verotuksen ansiotulotieto voi olla muodostunut ajallisesti vuotta lyhyemmältä tai pidemmältä ajanjaksolta esimerkiksi tilanteessa, jossa yrittäjätoiminta on aloitettu kesken vuoden. Tällaisessa tilanteessa yrittäjän

veronalainen ansiotulo ei kuvaa yrittäjän työtuloa samalla vuotuisella tasolla, jolla se vahvistetaan.

Rekisteritietoihin perustuva reaaliaikainen, ansiotuloihin pohjautuva vakuuttaminen on pidemmällä aikavälillä tavoiteltava ratkaisu. Verohallinnon VirTA-hanke voi tulevaisuudessa helpottaa rekisteritietoihin perustuvaa vakuuttamista.

Esitysluonnoksessa on arvioitu muutosten vaikutuksia hyvin kattavasti. Vaikutusarvioissa todetaan, että pitkällä aikavälillä uudistus heikentäisi julkista taloutta pääoma-arvomielessä noin miljardilla eurolla, mikäli käytetään reaalista kahden prosentin reaalista diskonttokorkoa. Alkuvaiheessa julkinen talous heikkenisi noin 100 miljoonalla eurolla vuodessa. FA toteaa, että tämän mukaan ehdotus heikentää julkista taloutta huomattavasti, mikä on nykyisessä taloudellisessa tilanteessa erityisen huolestuttavaa. Valtion rahoitusosuuden kasvu hankaloittaa YEL:n jatkokehittämistä, kuten rahastoinnin aloittamista.

Luonnoksessa arvioidaan ennakoverotuksen käyttöä YEL-työtulon pohjana (s. 53). FA toteaa, että tekstistä voi saada yksipuolisen kuvan ennakveron määräytymisestä. Verohallinto antaa ennakverosta ennakveropäätöksen. Jos yrittäjä ilmoittaa tulot liian alhaisina, hänelle määrätään jäännösveroa korkoseuraamuksineen.

Kommentit säännöskohtaisiin perusteluihin

111 §: FA ehdottaa, että perusteluihin selvennettäisiin ja perusteltaisiin sitä, miksi vakuutuksen on oltava voimassa mahdollisen työkyvyttömyyden alkamispäivänä.

112 §: FA huomauttaa, että, kuten perusteluissa todetaan, eläkelaitokset saisivat tiedot Verohallinnolta. Perusteluihin olisi hyvä täsmentää, että verotuksen tiedot saadaan rajapinnan kautta Verohallinnolta oikeaan aikaan ja oikean määräisinä. Esimerkiksi yrittäjä voi toimia samaan aikaan palkansaajana tai maatalousyrittäjänä, mutta verohallinnolta tarvitaan nimenomaisesti tämän lain mukainen yrittäjän ansiotulo. Työeläkevakuuttajat eivät käytännössä voi YEL:n toimeenpanossa arvioida yrittäjän eri tulojen luonnetta verotuksessa.

Perusteluissa olisi hyvä nostaa esille, että verotuksen päättymispäivä on eri yrittäjillä eri aikaan vuodesta. Työeläkevakuuttajat tarvitsevat verotuksen tiedot heti, kun verotus on päättynyt, jotta tarkistuksia voidaan tehdä pitkin vuotta eivätkä ne kasaannu loppuvuoteen. Lisäksi voisi täsmentää, että vuonna 2028 voidaan käyttää vuoden 2026 verotietoja eli ennen lain voimaantuloa vahvistettuja verotietoja.

Perusteluissa (s. 65) on todettu, että kokonaisarvioon vaikuttavilla tiedoilla tarkoitetaan tietoja, joita eläkelaitos nykyisinkin käyttää työtulon arvioinnissa, eli tietoja, jotka ovat myös työtulosuosituksen laskentapalvelussa. Selkeyden vuoksi todettakoon, että kokonaisarviossa käytettävät yrittäjän työpanoksen määrä, yrittäjätoiminnan laajuutta, yrittäjän ammattitaitoa ja yrittäjän työpanoksen arvoa kuvaavat tiedot ovat nykyisin ainoastaan osittain työtulosuosituksen laskentapalvelussa. Osa tiedoista saadaan yrittäjältä itseltään, eivätkä ne siten ole laskentapalvelussa. Työtulosuosituksen laskentapalvelu on apuväline yrittäjän työtulon määrittelyyn, mutta se ei huomioi kaikkia työtuloon vaikuttavia seikkoja.

Työtulo vahvistetaan nykysäännösten perusteella aina kokonaisarvion perusteella. Lisäksi todettakoon, että laskentapalvelun toiminnallisuudelle on kriittistä se, että yrittäjä on ilmoittanut Kaupparekisteriin ajantasaiset päättäjätiedot ja Verohallinnolle ajantasaisen päätoimialan (TOL-koodi). Jos tieto on väärää tai puutteellista, se heijastuu laskentapalvelun käyttämään tietoon ja yrittäjän saamaan päätökseen.

112 a §: Lakiluonnoksen 112 a §:n 2 momentin mukaan eläkelaitos esittäisi yrittäjälle joka kolmas vuosi edellisestä työtuloperusteen vahvistamisesta uudet 112 §:n 3 momentin mukaiset tiedot työtuloperusteen valitsemiseksi. Selkeyden vuoksi perusteluissa olisi syytä tarkentaa, tarkoitetaanko työtuloperusteen vahvistamisella sitä koskevan päätöksen antamista vai ajankohtaa, josta työtuloperuste ja sen mukainen työtulo tulevat voimaan.

112 b §: Pykälästä tai sen perusteluista ei käy yksiselitteisesti ilmi, annetaanko tarkistuksesta päätöstä. FA ehdottaa, että koska tarkistus on teknisluonteinen, päätöstä ei annettaisi kuin mahdollisesti poikkeustilanteissa tai kun yrittäjä sitä erikseen vaatii. Tällainen poikkeustilanne voisi olla ansiotulojen alarajan alitus. Ansiotulojen alarajan alituksella tarkoitetaan tilannetta, jossa vakuuttamisvelvollisen yrittäjän ansiotulo on vakuuttamisvelvollisuuden alarajaa pienempi ja työtuloksi vahvistetaan tästä syystä vakuuttamisvelvollisuuden alaraja

Kommentit voimaantuloon

Nykyisten noin 237 000 YEL-vakuutetun yrittäjän vakuuttamisen edellyttämään toimeenpanoon tulee varata riittävä valmistelu-aika. Siirtymäsäännökset muodostavat monimutkaisen kokonaisuuden sisältäen työtuloperusteen valinnan, yrittäjälle toimitettavat vertailutiedot, vuosittaiset ansiotulotarkistukset sekä ilmeisesti vuonna 2028 edelleen sovellettavat työtulon korotukset ylärajoineen. Työeläkevakuuttajien tietojärjestelmäkehitys on mittavaa ja kustannuksiltaan merkittävää, eikä sitä voida käynnistää ennen kuin lainsäädännön sisältö on hyväksytty eduskunnassa.

Ehdotetun yrittäjän eläkelain 112 §:n siirtymäsäännöksen mukaan kaikille yrittäjille olisi toimitettava työtulon perusteena olevat tiedot, mikäli yrittäjät eivät pyydä tietoja 31.3.2028 mennessä. Käytännössä tiedot siis toimitettaisiin koko työeläkevakuutusyhtiön yrittäjävakuutettujen vakuutuskannalle. Tämä tarkoittaa huomattavaa työmäärää ja usein tuhansia päätöksiä päivässä – aikavälillä on vain 107 arkipäivää. Siirtymäsäännöksen mukaisen yrittäjän oman pyynnön merkitys jää epäselväksi, kun kuitenkin kaikille yrittäjävakuutetuille olisi annettava tiedot. Tarkistusten ruuhkautuminen kertyy tuleville vuosille, koska kolmen vuoden välein tehtävät esitykset työtulon vahvistamiseksi sattuisivat myös jatkossa samaan aikaan. Todettakoon, että kohta koskee myös niitä yrittäjiä, joiden työtulo on tarkistettu vuosina 2026 ja 2027.

Toimivampi ratkaisu olisi, että yrittäjä pysyisi nykyisin mukaisessa työtulossaan, kunnes kolme vuotta on kulunut edellisestä nykyisin mukaisesta työtulon tarkistuksesta, jos yrittäjä ei tätä ennen pyydä 112 §:n mukaisia tietoja. Vähintään siirtymäsäännöksen aikaa tulisi pidentää. Tällöin myös tiedot työtuloperusteesta tulisi voida antaa saman tien voimaantulosta alkaen koko aikavälillä odottamatta sitä, pyytääkö yrittäjä tietoja vai ei.

5.8.2026

Kuusela Mikko

Lakiluonnoksen mukaan yrittäjä, jolle on ennen tämän lain voimaantuloa myönnetty aloittavan yrittäjän alennus, voi eläkelaitokselle asiasta viimeistään 30.11.2027 ilmoittamalla pitää myönnetyn alennuksen kyseiseen yritystoimintaan. On todennäköistä, että huomattava osa yrittäjistä ei ymmärrä reagoida asetetussa määräajassa säilyttääkseen alennuksen. Paljon selkeämpää olisi, että ennen lain voimaantuloa myönnetty aloittavan yrittäjän alennus pysyisi voimassa, ellei yrittäjä erikseen ilmoittaisi alennuksesta luopumisesta.

Samalla voisi selventää, miten käsitellään takautuvia hakemuksia, joihin sisältyisi aloittavan yrittäjän alennus. Esimerkiksi joulukuussa 2027 tehtävien hakemusten osalta nykylain mukaan tulisi myöntää aloittavan yrittäjän alennus. Tällaisia hakemuksia voi olla käsiteltävänä lain voimaantulon jälkeenkin. Lisäksi FA pitäisi tarkoituksenmukaisena, että vanhan lain soveltamista alennuksen piirissä oleviin yrittäjiin rajattaisiin vain joihinkin erikseen mainittuihin pykäliin, kuten lisätyöeläkemaksuun tai pienennettyyn työeläkemaksuun (116 §).

Kommentit lakiehdotuksista

111 §: Lakiehdotuksen mukaan yrittäjä voi päättää vakuutuksen. Oikea muotoilu on, että yrittäjä voi hakea vakuutuksen päättämistä.

112 a §: Pykälän 1 momentissa voisi käydä selkeämmin ilmi, että työpanoksen arvolla tarkoitetaan kokonaisarviota, kuten perusteluissa on todettu. Lisäksi olisi hyvä täsmentää, sovelletaanko tässä tapauksessa 112 b §:ää vai ei.

113 §: Ottaen huomioon, että yrittäjät ovat hyödyntäneet mahdollisuutta vapaaehtoiseen vakuuttamiseen huomattavan vähän tilanteissa, joissa heidän työpanoksensa arvo jää alle vakuuttamisvelvollisuuden alarajan, katsomme että mahdollisuutta vapaaehtoiseen vakuuttamiseen mainituissa tilanteissa ei olisi välttämätöntä säilyttää.

FINANSSIALA RY

Mikko Kuusela